
Tractament de les competències bàsiques en l'Educació Física

Tema 5

En l'àmbit de la política –i la política educativa no n'és una excepció– hi ha una clara tendència a identificar o a confondre, com vulgueu, la urgència amb la importància. A hores d'ara pot ser urgent escometre sense dilació alguns canvis curriculars, però el més important és obrir aquest procés de reflexió i debat.

(C. Coll, 2004)

*No és modern allò que és recent o nou, o fem que ho semble,
sinó allò que perdura i transforma la vida i la realitat*
[...]

*Els nous llenguatges poden ser necessaris per a abordar noves
realitats, per a descobrir en aquestes alguna cosa
vertaderament nova; però, ben sovint, són l'expressió de la
capacitat que els poders i les burocràcies tenen per a uniformar
les formes de veure i pensar la realitat d'acord amb certs
interessos.*

(J. Gimeno, 2008)

Les reformes educatives basades en competències apareixen com el remei a una pobresa detectada en la pràctica de l'aula, en els models didàctics, amb els quals es treballa. Però s'oblida considerar més seriosament les condicions en què el professorat exerceix la seua feina, un professorat que és sotmès a constants intents per a fer-lo canviar, però sense arribar seriosament a implicar-lo.

(J. Torres, 2008)

Índex

- Introducció
 - El plantejament educatiu de la UE: l'aprenentatge permanent
 - Les competències bàsiques: concepte i selecció
 - Les competències bàsiques en el context espanyol
 - La contribució de l'EF a les competències bàsiques
-

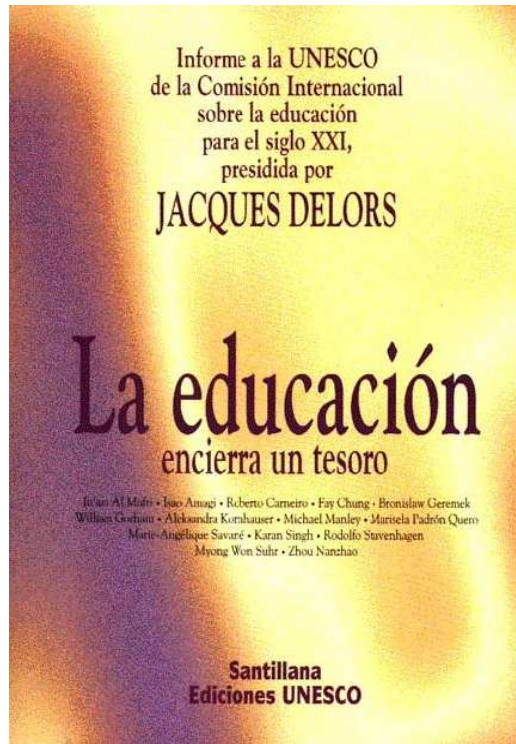
Introducció: les competències bàsiques, una preocupació educativa recent

- A Espanya comencen a publicar-se treballs relacionats amb les competències a partir de l'any 2000.
 - No hi ha una tradició pedagògica al darrere: és un plantejament que ve de l'àmbit de l'economia.
 - Un model econòmic es converteix en model pedagògic.
 - El model per competències és proposat i finançat per organismes internacionals.
 - Interès per la gent productiva: les competències capaciten la gent a adaptar-se a les exigències del sistema econòmic.
-

Introducció: l'educació en la societat del coneixement

- El coneixement permet a les persones interactuar amb el medi i amb les persones, i resoldre els problemes que sorgeixen.
 - Vivim en una societat de canvis constants, caracteritzada pel relativisme, la provisionalitat i la incertesa (això ja és un problema).
 - El coneixement és una necessitat bàsica per a adaptar-nos als canvis constants .
 - Però ja no és un coneixement disciplinari, teòric i enciclopèdic; necessitem un coneixement pràctic, útil, polivalent, adaptatiu, autoactualitzable...
-

El plantejament educatiu de la UE: antecedents pedagògics que hi influeixen

- 1996: L'educació tanca un tresor. Informe a la UNESCO de la Comissió Internacional sobre l'Educació per al segle XXI (presidida per J. Delors)
 - 4 punts bàsics:
 - aprendre a conèixer,
 - aprendre a fer,
 - aprendre a conviure i treballar en projectes comuns, i
 - aprendre a ser.
-

El plantejament educatiu de la UE: antecedents pedagògics que hi influeixen

- 1999: Els set sabers necessaris per a l'educació del futur d'E. Morin
 - Comprendre la naturalesa social i polisèmica del coneixement
 - Aprendre a integrar el coneixement més enllà dels límits de les disciplines
 - Comprendre la naturalesa de la condició humana
 - Comprendre la identitat global de l'espècie humana
 - Aprendre a viure en la incertesa
 - Aprendre la comprensió i l'empatia
 - Comprendre l'ètica del gènere humà

El plantejament educatiu de la UE: iníicis

- Comença a formular-se a la UE a partir del 2000 a Lisboa, en resposta a un interès econòmic i competitiu:
 - Convertir-se en un termini de 10 anys en l'economia basada en el coneixement més competitiva i dinàmica del món, capaç de créixer econòmicament de manera sostenible amb més i millors ocupacions i amb major cohesió social (Consell Europeu, 2000).
 - Utilitzar l'educació per a reforçar la competitivitat i el dinamisme de la UE..., i també la cohesió social i cultural. El Consell Europeu d'Educació va establir tres objectius principals:
 - Millorar la qualitat i l'eficàcia dels sistemes d'educació i formació de la UE.
 - Facilitar l'accés de tothom als sistemes d'educació i formació.
 - Obrir els sistemes d'educació i formació a un món més ampli.
-

El plantejament educatiu de la UE: l'aprenentatge permanent

- 2002: Programa de treball *Educació i formació 2010*, on s'assenyala com a **estratègia l'aprenentatge permanent** o al llarg de tota la vida:
 - Superar les barreres tradicionals entre formació formal/informal
 - Permetre l'adaptació als constants canvis i exigències del mercat laboral.
 - S'hi emfasitza l'aprenentatge davant l'ensenyament
 - Més que adquirir coneixements és requereix la capacitat per a actualitzar-los.
 - No es tracta d'aprendre continguts, sinó d'adquirir una sèrie de capacitats i habilitats que permeten aquesta actualització: **les competències**.
-

Les competències bàsiques per a l'aprenentatge permanent

- Aquestes competències clau o bàsiques permeten adaptar el procés d'ensenyament-aprenentatge a les necessitats i els canvis continus de la societat del coneixement, i transformar el model d'ensenyament basat en l'adquisició de coneixements en un model d'aprenentatge basat en la capacitat de resoldre situacions al llarg de la vida.

Què són les competències clau?

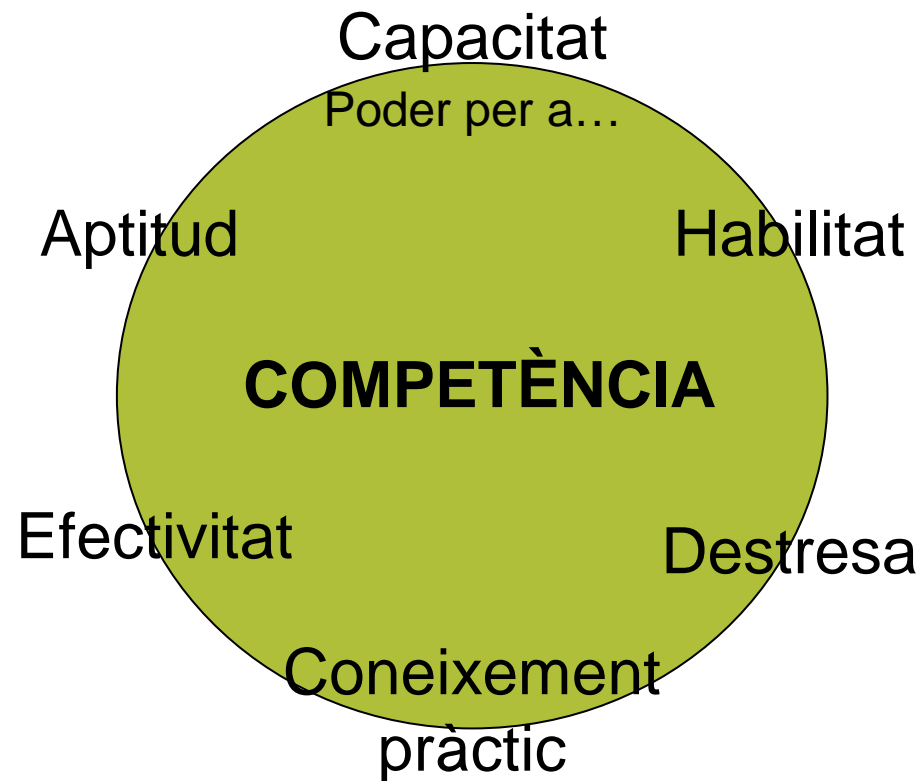

- Consell Europeu (2006):
 - *Una combinació de coneixements, capacitats i actituds adequades al context. Les competències clau són aquelles que totes les persones necessiten per a la seua realització i desenvolupament personals, i també per a la ciutadania activa, la inclusió social i l'ocupació.*
-

Què són les competències clau?

- Constitueixen quelcom més que un conjunt de capacitats o habilitats per a utilitzar davant situacions concretes.
 - Tenen a veure amb una combinació integrada de coneixements, habilitats i actituds conduents a un exercici adequat i oportú en diversos contextos.
 - Suposen una combinació d'habilitats pràctiques, coneixements, valors ètics, actituds, emocions i altres components socials que actuen conjuntament per aconseguir una acció eficaç.
-

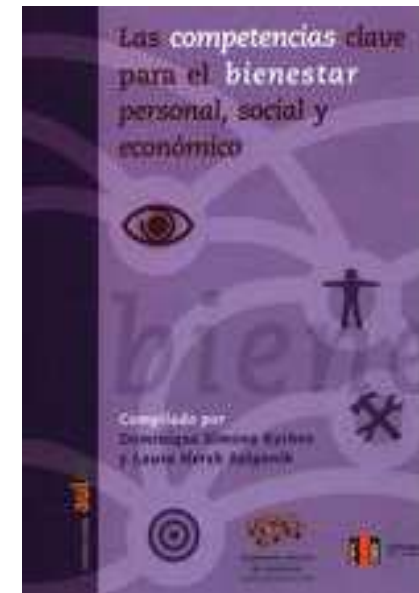
El concepte de competència i el seu significat compartit amb altres termes

A partir de Gimeno (2008)

Selecció de competències

- Projecte DeSeCo de l'OCDE, estableix tres tipus de competències clau:
 - Competència per a utilitzar interactivament i de forma eficaç eines i instruments de la societat de la informació
 - Competència per a funcionar en grups socials cada vegada més complexos i heterogenis
 - Competència per a actuar de forma autònoma

Les 8 competències clau de la UE

- Comunicació en la llengua materna
- Comunicació en llengües estrangeres
- Competència matemàtica i les bàsiques en ciència i tecnologia
- Competència digital
- Aprendre a aprendre
- Competències socials i cíviques
- Sentit de la iniciativa i esperit d'empresa
- Consciència i expressió culturals

(Comissió Europea, 2005; Consell Europeu, 2006)

Les competències com a marc de referència de la política educativa de la UE

- Ofereixen un marc de referència destinat a les polítiques d'educació i formació dels estats membres de la UE per aconseguir els tres objectius plantejats per la UE.

La introducció de les competències bàsiques en el marc curricular espanyol

- Definició de currículum de la LOE:
 - S'entén per currículum el conjunt d'objectius, **COMPETÈNCIES BÀSIQUES**, continguts, mètodes pedagògics i criteris d'avaluació de cadascun dels ensenyaments regulats per aquesta Llei (MEC, 2006).
- Les CB es desenvolupen en l'etapa d'educació primària per ser assolides en l'ESO, on s'hi presta una atenció especial.

La introducció de les competències bàsiques en el marc curricular espanyol

Llei Orgànica d'Educació de 2006

Reials Decrets que la despleguen:

RD 1513/2006
d'ensenyaments mínims
d'educació primària

RD 1631/2006
d'ensenyament mínims
d'ESO

RD 1467/2007 de l'estructura del
batxillerat i els seus ensenyaments
mínims

La seua concreció a la Comunitat Valenciana:

D 111/2007 pel qual
s'estableix el currículum
d'educació primària a la CV

D 112/2007 pel qual
s'estableix el currículum
d'ESO a la CV

D 102/2008 pel qual
s'estableix el currículum del
batxillerat a la CV

Les 8 competències bàsiques de la LOE

Competències clau UE	Competències bàsiques LOE
<ul style="list-style-type: none">▪ Comunicació en la llengua materna▪ Comunicació en llengües estrangeres▪ Competència matemàtica i en ciència i tecnologia▪ Competència digital▪ “Aprendre a aprendre”▪ Competències socials i cíviques▪ Iniciativa i esperit d’empresa▪ Consciència i expressió cultural	<ul style="list-style-type: none">▪ Comunicació lingüística▪ Competència matemàtica▪ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic▪ Tractament de la informació i competència digital▪ Competència social i ciutadana▪ Competència cultural i artística▪ Competència per “aprendre a aprendre”▪ Autonomia i iniciativa personal

Les competències bàsiques i les àrees escolars

- No hi ha una relació unívoca entre una àrea o matèria i el desenvolupament de certes competències.
 - Una CB s'aconsegueix com a conseqüència del treball entre diverses àrees escolars i aquestes, alhora, contribueixen al desenvolupament de diverses competències.
 - En cada matèria es descriu la manera en què contribueix des dels seus continguts (conceptuals, procedimentals i actitudinals) al desenvolupament de les CB.
 - El desenvolupament de les competències bàsiques exigeix un enfocament interdisciplinari i transversal.
-

La contribució de l'EF al desenvolupament de les CB

Competència en la interacció amb el món físic

- És l'habilitat per a interactuar amb el món físic, tant en els seus aspectes naturals com en els que genera l'acció humana, de manera que es possibilita la comprensió de successos, la predicció de conseqüències i l'activitat dirigida a la millora i la preservació de les condicions de vida pròpia, de les altres persones i de la resta dels éssers vius.
-

Competència en la interacció amb el món físic

- L'Educació Física contribueix, per mitjà de la **percepció i la interacció del propi cos amb l'espai, els objectes i els companys**, a millorar els coneixements, les destreses i les possibilitats motores. En el treball d'aquesta competència tenen un paper rellevant els **continguts relacionats amb la condició física orientada a la salut**, quant a la consecució d'hàbits de vida saludable, i també els continguts relacionats amb les **activitats físiques en la natura**, assumint valors i actituds de respecte i col·laborant amb l'ús responsable del medi natural.
-

Competència social i ciutadana

- Aquesta competència suposa comprendre la realitat social en què es viu, afrontar la convivència i els conflictes emprant el judici ètic basat en els valors i pràctiques democràtiques, i exercir la ciutadania, actuant amb criteri propi, contribuint a la construcció de la pau i la democràcia, i mantenint una actitud constructiva, solidària i responsable davant el compliment dels drets i obligacions cíviques.
-

Competència social i ciutadana

- Per a la competència social i ciutadana, els **jocs motors i les activitats esportives col·lectives** plantegen situacions especialment favorables per al seu desenvolupament. La dinàmica en què es desenvolupen pot fomentar valors com la integració, el respecte, la cooperació, la igualtat i el treball en equip. A més a més, l'elaboració i el seguiment de les normes i regles per al funcionament col·lectiu d'aquestes activitats col·labora en l'acceptació dels codis de conducta d'una societat. D'altra banda, **les activitats basades en la competició** també poden generar conflictes que requerisquen una negociació basada en el diàleg com a mitjà per a resoldre'ls.
-

Competència cultural i artística

- El conjunt de destreses que configuren aquesta competència es refereix tant a l'habilitat per a apreciar i gaudir de l'art i altres manifestacions culturals, com a aquelles que es relacionen amb l'ús d'alguns recursos de l'expressió artística per a realitzar creacions pròpies; implica un coneixement bàsic de les distintes manifestacions culturals i artístiques, l'aplicació d'habilitats de pensament divergent i de treball col·laboratiu, una actitud oberta, respectuosa i crítica cap a la diversitat d'expressions artístiques i culturals, el desig i la voluntat de cultivar la pròpia capacitat estètica i creadora, i un interès per participar en la vida cultural i per contribuir a la conservació del patrimoni cultural i artístic, tant de la comunitat pròpia com d'altres comunitats.
-

Competència cultural i artística

- Contribueix a la competència cultural i artística de diverses maneres: apreciament, comprenent i **valorant els esports, els jocs tradicionals, les activitats expressives o la dansa com a manifestacions culturals de la motricitat humana** i, per tant, part del patrimoni cultural dels pobles; expressant idees, sentiments i emocions de forma creativa mitjançant l'exploració i la utilització dels recursos expressius del cos i el moviment; adoptant una actitud oberta i respectuosa cap a la diversitat cultural que es manifesta en les activitats lúdiques, esportives i d'expressió corporal pròpies o d'altres cultures; també afavoreix **l'acostament al fenomen esportiu com a espectacle** per mitjà de l'anàlisi i la reflexió crítica enfront de la violència en l'esport o altres situacions contràries a la dignitat humana que s'hi donen.
-

Autonomia i iniciativa personal

- L'autonomia i la iniciativa personal suposen ser capaç d'imaginar, emprendre, desenvolupar i avaluar accions o projectes individuals o col·lectius amb creativitat, confiança, responsabilitat i sentit crític.
-

Autonomia i iniciativa personal

- A l'autonomia i iniciativa personal pot ajudar en dos sentits. D'una banda, **enfrontant l'alumnat a situacions motores en què ha de manifestar autosuperació**, perseverança i actitud positiva. I, d'altra banda, atorgant a l'alumnat protagonisme sobre aspectes de **l'organització individual i col·lectiva de les activitats físiques, esportives i expressives**.
-

Aprendre a aprendre

- Aprendre a aprendre implica la consciència, la gestió i el control de les capacitats i coneixements propis des d'un sentiment de competència o eficàcia personal, i inclou tant el pensament estratègic com la capacitat de cooperar, d'autoavaluar-se, i el maneig eficient d'un conjunt de recursos i tècniques de treball intel·lectual; tot això es desenvolupa a través d'experiències d'aprenentatge conscients i gratificants, tant individuals com col·lectives.
-

Aprendre a aprendre

- L'EF contribueix a la competència d'aprendre a aprendre oferint recursos que afavorisquen l'aprenentatge i la pràctica de l'activitat física en el temps lliure i també des de les activitats motores col·lectives, que afavoreixen el desenvolupament d'habilitats per al treball en equip.
-

Competència comunicació lingüística

- Aquesta competència es refereix a la utilització del llenguatge com a instrument de comunicació oral i escrita, de representació, interpretació i comprensió de la realitat, de construcció i comunicació del coneixement i d'organització i autoregulació del pensament, les emocions i la conducta.
 - L'EF hi pot contribuir oferint gran varietat d'intercanvis comunicatius en les diferents situacions motores i aportant un vocabulari específic.
-

Tractament de la informació i competència digital

- El tractament de la informació i la competència digital impliquen ser una persona autònoma, eficaç, responsable, crítica i reflexiva a l'hora de seleccionar, tractar i utilitzar la informació i les seues fonts, així com les diferents eines tecnològiques; també impliquen tenir una actitud crítica i reflexiva en la valoració de la informació disponible, contrastant-la quan cal, i respectar les normes de conducta acordades socialment per a regular l'ús de la informació i les seues fonts en els diversos suports.
-

Tractament de la informació i competència digital

- En certa manera també contribueix al tractament de la informació i a la competència digital per mitjà de **l'anàlisi crítica dels missatges i estereotips sobre el cos** que apareixen en els mitjans d'informació i comunicació que poden donar a la imatge corporal.
-

Competència matemàtica

- Consisteix en l'habilitat per a utilitzar i relacionar els números, les seues operacions bàsiques, els símbols i les formes d'expressió i raonament matemàtic, tant per a produir i interpretar diferents tipus d'informació, com per a ampliar el coneixement sobre aspectes quantitius i espacials de la realitat, i per a resoldre problemes relacionats amb la vida quotidiana i amb el món laboral.
 - No s'aporta cap comentari en els documents oficials.
-